

V.

A Közép-orom (Mittelgrat 2440'1 mtr.) első megmászsása.

Dr. Téry Edmund Vilmostól.

Midőn 1875-ben először voltam a Magas Tátrában, első kirándulásom a Tarpataki-völgy látogatása volt.

Az ezen időben megnyitott Rózamenház terraszáról gyönyörködtem a völgy szépségében. Feltűnt a közép-komoran tornyosuló Közép-orom alakja. Térképre tekintve szembe ötlött elszigeteltsége s a legmagasabb csúcsok általi környezettsége; ezen körülményből szép körlátványra következtettem. Kérdezősködvén a reá való feljutás iránt, minden oldalról „lehetetlent“ hal-lottam.

Esősre fordúlván az idő, elhagytam Tátra-Füredet.

A Magas Tátra irodalmában lapozgatván, szintén a vállalat lehetetlenségét olvashattam.¹⁾ Ez fokozta bennem azon vágyat, hogy megkisértsem a feljutást ezen annyira hirhedt csúcsra.

1876. aug. 5-én másztam az öreg Still kíséretében a Lomniczi-csúcsra. Mászás közben többször meg-meg-álltunk s szemléltük az átellenben fekvő valóban zord, meredek s szagगतott gúláival és tornyaival az ég felé nyúló Közép-gerinzet és ennek Közép-oromát.

Egyszerre csak mutattam Stillnek egy folyosófélét (korridor), mely a csúcsról a Tüzelő-kő irányában majd a hegy lábáig nyúlt le, megjegyzevén, hogy használha-tónak látszik lenni.

¹⁾ Lásd: Hunfalvy János: A magyar birodalom természeti viszonyainak leírása, Pest 1863. I. köt. 362 és 374. lap.

A. v. Sydow: Bemerkungen auf einer Reise im Jahre 1827. durch die Beskiden über Krakau und Wieliczka nach den Central-Karpathen etc. etc. Berlin 1830. 169. lapon a 233. jegyzetet alúl.

K. A. v. Sonklar: Reiseskizzen aus den Alpen und Karpa-then. Wien 1857. 144. 115. lap.

F. Fuchs: Die Central-Karpathen mit den nächsten Voral-pen. Pest 1863. 183. lap alúl.

O azonban azt a kifogást tette, hogy a hegy lábánál hogyan jutnánk abba? Mutatott egy másikat, mely éjszakibb volt; úgy látszott, hogy a hegy lábáig jutott le, de meredekebb volt s nem ért a csúcsra, hanem mintha a csúcs éjszaki oldalára kanyarodott volna.

A Lomniczi-csúcsról való lejövetelünk alkalmával ismét bírálhattuk proponált utainkat, kiki a magáét akarván érvényre juttatni. Végre abban állapotunk meg, hogy az általam ajánlottal fogunk megpróbálkozni.

A Közép- vagy Középső-orom magasságát különbözőként adják. Wahlenberg szerint 2140·81 m. Kořistka szerint 2427·18 m. (ő Mittelgratnak — Riegel — nevezi; az Ót-tavat ábrázoló képén még a Genserich nevét is használja). ¹⁾ Ennek térképén a Közép-oromtól egy gerincz közvetlen — az ott nem jelzett — Verespataki-toronyhoz húzódik elég helytelenül; Fuchs szerint 2467·64 m. (nála Mittelgrath-Thurm, Kolbacher Berg neve alatt szerepel. Hunfalvy Tarpataki-toronynak is nevezi.)

A magyar királyi államnyomda térképe szerint 2509·05 m. E térképen mint Kolbachi-csúcs szerepel, ámbátor ezen csúcs jelzése oda van helyezve, hol tulajdonképen az alacsony gerincz van; mert az ezen térképen jelzett Mittelgrat (2438·88 m. ²⁾) csak magát a Közép-gerinczet jelölheti.

Kolbenheyer szerint 2475 m. Az 1875-ben kiadott táborkari térképen — elég tévesen — Genserichnek van jelölve. Tudvalevőleg e név alatt a Lomniczi-gerincz déli, kifutó része értetik. A legújabb törzskari felmérések szerint 2440·1 m. ³⁾

A Közép-orom a Kis- és Nagy-Tarpataki-völgyek közé a Jégvölgyi-csúcs déli lábától délkelet felé benyúló Közép-gerincz legmagasabb pontja.

Éjszakkélet felől majdnem függélyesen esik le a Kis-Tarpataki-völgy felső, az az azon részébe, hol az Ót-tó fekszik; a többi oldala szintén igen meredek.

Hunfalvy ⁴⁾ — igen találóan — oriási goth tornyozathoz hasonlítja:

¹⁾ Lásd: Kořistka: Die Hohe Tátra in den Central Karpaten. Petermann: Geogr. Mittheil. Ergz. h. Nr. 12. 22. lap.

²⁾ A szükséges átszámítások Debes Ernő segéd tábláival történtek. E. Behm: Geografisches Jahrbuch. I. Band 1866.

³⁾ Lásd: Évkönyv IV. kötet. 1877. 234. lapját.

⁴⁾ L.: i. m. 274. l.

1876. aug. 11.-én reggeli 5 óra után indultunk Tátra-Füredről a lehető legtisztább időben.

Társam Schwartz Pál barátom volt Bécsből. Kisérőink Still János újlesznai néptanító, ügyes és gyakorlott zergevadász, és Horvay Sámuel, tátrafüredi hajdu, voltak. Ez utóbbi vitte élelmi szereinket is.

Lassan haladva 6 óra 40 perczkor érkeztünk a Kis-Tarpataki-völgyben létező Tüzelő-kőhöz. Reggelizés után Samu elrejtette a felesleges élelmi szereket és málhát.

7 óra 5 percz után átkelve a patakon, nagy sziklákön, néhol gyalogfenyű között ugrándozva, nyugatészak nyugati irányban haladtunk. Mintegy 20 percz múlva érkeztünk a hegy lábához, körülbelül azon helynek átellenében, hol a Lomniczi-csúcsra vezet az út.

Itt egy szűk s meredek szakadás előtt állottunk. E helytől néhány lépéssel balra, mintegy 3—4 m. magas függőleges falon egy vízer csörgedezett lefelé. Ez azon út végződése volt, melyet én mutattam. Jobbra pedig meredek sziklafal állott; ezen falon túl lehetett a Still által jelölt út.

Jól szemügyre véve e két helyet, csak hamar elhatároztuk, hogy az előttünk álló szűk s meredek szakadásban mászunk fel, mert itt legalább volt, mibe kapaszkodnunk.

Szerencse fel! Ezzel megkezdettük a munkát.

Én másztam elől, utánam Schwartz, ez után Still s végre Samu. Könyökeink, térdeink igénybevételével kapaszkodtunk fel a körülbelül 6—7 m. magas, szűk szakadáson. Egy kis terraszfelére értünk, melyen mindannyinknak helye sem volt.

E helytől balra 4—5 met. hosszú, nagyon lejtős (talán 35—40 foknyi hajlású) sziklalap volt. Ezen sziklalapon négy-kézláb, a rajta levő repedésekbe kapaszkodva, nagy óvatosan — mert bal széle egészen függőlegesen esett le a hegy lábához — kúsztam fel.

Meredek, gyepes helyre értem, néhány törpe gyalogfenyű-bokor mellett elhaladva, beértem egy hömpölykövekben gazdag, széles szakadásba, melynek iránya teljesen megegyezett a csúcs lejtősödésének irányával.

Balra (délnyugatra) egy vízer csörgedezett. Irányát felfelé szemmel kísérve, láttam, hogy majdnem a gerinczről — hol mély bevágás volt — egy vágányban jön lefelé, melyben nagy hőtömegek fehérlettek.

Rövid ideig vártam társaimra, de nem jöttek, s így utamat egyedül folytattam.

Utam néhol szilárd, rovátkolt kőzetem, néhol pedig hőmpölyköveken vezetett. Ráismertem, hogy azon úton vagyok,¹ melyet én jelöltem. A csúcsot választottam irányjelzőül.

Lassan haladtam, meg-meg állva, visszatekintettem, vajjon nem láthatnám-e társaimat. Egyszerre csak felettem emelkedett egy csonka toronyalakú, sötét, vasszínű, nagy szikla. A csúcs alatt véltem magamat.

Miután szemlét tartottam volt, kész lett a terv: a déli oldalról — hol álláspontom volt — nyugatra kanyarodom és innét keletre s fel.

A kanyarodás a déli oldalról a nyugati felé, 2—3 méternyi magasban, egy sziklafalon történt, oly helyen, hol egy elődülő szikla volt; itt át kellett magamat vennem. Szerencsésen eljutva a nyugati oldalra, néhány lépéssel kelet felé egy keskeny szikla-párkányra értem.

A meredek sziklafalban létező repedésekbe kapaszkodva, körülbelül 3 méterre juthattam, mikor széjjel nézve, hová is kapaszkodjam, balra felettem megpillantottam a valódi csúcsot.

Most már nem tudtam: föl-e vagy le?

A lemászás igen bajosnak mutatkozott, nem láthatván, hová helyezzem lábamat; a felmászás még bajosabb volt, mert nem tudtam helyet találni, a hová kapaszkodhattam volna.

Mit tegyek?

Azon helytől — hol mintegy a szikla-falhoz voltam tapadva — jobbra (délre) egy vajúlat volt, melyet legjobban egy színházi sűgőlyukhoz lehetne hasonlítani hosszabb alappal mint magassággal.

Beleültem, gondolván, majd megvárom, míg társaim jönnek, ezek majd csak le fognak valahogy segíteni.

Sanyarú helyzetemben néhány zergevadász rémtörténete jutott eszembe.

Már vagy tíz percet töltöttem e helyen, kuparodva, — hátamat nem bírván kiegyenesíteni — kiáltozásaimra válasz sem jöven, gondoltam magamban, tudja a jó ég, hová lettek társaim, talán vissza is fordultak. Itt nem maradhatok.

Legegyszerűbb lett volna a sziklapárkányra leugrani. Igen ám, ha nem lett volna párkány, mely anynyira keskeny volt, hogy mikor botomat és plaidemet — melyet en bandoulier viseltem, és igen incommodált —

ledobtam — egyet fordultak és néhány méterre gurultak le. E sorsra nem akartam jutni.

Végre ülőhelyemtől balra (délre) kartávrolva egy széles kürtőhöz hasonló repedést fedeztem fel, melynek első fala hiányzik.

Összes erőmet összeszedve, kezemmel az innenső szélébe kapaszkodtam, jobb lábamat pedig a túlsó szélre feszítettem, és így egy pillanatig a levegőben függve a nyitott kürtőbe átfordulva, behúztam magamat. Kéményseprő módjára ereszkedtem le. Felszedtem botamat és plaidemet.

Folytattam utamat, miután jól szemügyre vettem azon kritikus helyet, mely annyi ideig fogva tartott. Apróbb nagyobb sziklaomlékra jutottam.

Néhány méterrel a csúcs alatt *Aronicum Clusii* teljesen kinyílt virágjait találtam.

9 óra 30 perczkor léptem a csúcsra.

A csúcs hosszvonala harántúl metszi a Közép-gerincz hosszvonalát. Hosszasága mintegy 5—6 m., szélessége 1—2 $\frac{1}{2}$ m; kisebb-nagyobb sziklák egymásra halmozódásából áll.

A csúcs keleti pontja, melyet egy nagy lapos szikla képez, valamivel magasabb, mint a nyugati.

Pont 10 óra volt, mikor társaim — fegyvereiket kisütve — felértek*).

Kikutatva minden zeget-zugot, nem találtunk semmit, miből arra lehetett volna következtetni, hogy a csúcson már járt volna valaki.

Elveztük a pompás kilátást. Éjszakkeletre fordulva, egész meredekségében állott előttünk a hatalmas Lomniczi-csúcs zöme; éjszak felé az Ot-tavat övedző magas gerincz, büszkén emelkedvén ki belőle: a Lomniczi mellék-, Zöldtavi- és Jégvölgyi-csúcsok, és az ez utóbbtól délre eső magas horhos, melyet a Javorinából jövő gyökérások nem kis veszélylyel használnak; — éjszaknyugat felé a Verespataki-torony; ezen irányban, de a távolban, a Roztoka-völgy felett emelkedő és a lengyel Ot-tó völgyébe meredeken leeső, szaggatott Wołoszyn-hegyláncz; nyugati irányban a Halas-tavat

*) Mint Schwartz barátom elbeszélte, ahogy a meredek sziklapon eltűntem, vártak reám. — Látván, hogy nem térek vissza, a szűk szakadásban folytatták útjokat. Néhol köteleket is használtak. A szűk szakadás mindinkább tágulva, meredek falba ment át. Fegyvereik nagy bajt okoztak mászás közben. Körülbelül félórai bajlódás után felértek azon gugyorba, mely a csúcsra vezetett.

keletről környező hegység, a Tengersizem-, Tátra-csúcs és Vaskapú; közelebb a Fagyos-tótól keletre eső Rovátka (Kerbchen); délnyugatra a Gerlachfalvi-csúcs és utána a főgerincz szaggatott sziklatorynai, tújai; álláspontunkhoz közelebb a Szekrényes (Kastenberg) legmagasabb pontjával a Bibircsésel (Warze); nyugat-délnyugatra — átellenben velünk — a szaggatott rovátkolt Nagy-Szalóki-csúcs. Arczuinkkal dél-délkeletre fordúlva, szemünket a Középgérczen végig vezetve, lejutunk a tág Tarpataki-völgybe és innét ki a kies szepesi fennsíkra, ellátva messze a Lethánfalvi-erdőkön is túl. Jobbra alattunk a Nagy-Tarpataki-völgy terül el, iszonyú rombolást mutató, szoba-nagyságú kőszirtjeivel. Szinte jól esik a szemnek e vidéken két szép tavat — a Hosszú- s Kalánfüves-tavakat — és legelésző csordát láthatni. Balra fordúlva, alattunk tátong az Öt-tő völgykarlana.

Később hallottam, hogy ugyanazon időben Soós József barátom néhány társával a Lomniczi-csúcson volt.

Amint ezek beszéltek, lövések hallása által figyelmessé tétetve, körültekintettek.

Nagy meglepetéssel látták, hogy a Középgérczen emberi alakok mozognak. Elkezdtek kiáltozni, de választ nem hallottak. Mi nem hallottuk kiáltozásaikat.

Rövid ebédünket elköltöttük.

Éjszak felől közeledő felhők indulásra intettek. A feljutás történetének rövid feljegyzéseit — magyar és német nyelven — egy kis pezsgős üvegbe helyezve, az általunk a csúcs közepe táján egy sziklalapra kövekből összerakott, mintegy méter magas kúpba helyeztük.

Egy búcsúpillantást vetve a még láthatókra, 11 óra 50 perczkor elhagytuk a csúcsot.

Alig értünk tévedésem színhelyéhez, alig mutathattam meg társaimnak, mikor jégeső kerekedett felettünk.

Utunk rendkívül veszélyessé vált. Azon helyet, hol magamat át kellett vetnem, inkább jobbra térve, kikerültük. Itt azonban egy sziklapadra jutottunk, mely jobbról egy meredek sziklafallal szögletet képezett. E szögletben csak úgy juthattunk le, hogy hatalmas alpesi botomat — egyik végét a sziklapadra, a másikat pedig a sziklafal egy kiálló részére helyezve — mintegy nyújtónak használtuk; és így egymás után nagy óvatosan ereszkedtünk le.

A jégeső csakhamar elvonult. Könnyebben lélekezve haladtunk lefelé.

Elérve a vízeret, követtük egészen le a hegy tövéhez.

Az utolsó részlet, a már előbb említett 3—4 méter magas, függőleges falon való leereszkedés kissé veszélyes volt. De ezen is szerencsésen túlesve, egyenes irányban haladtunk sziklahömpölyökön lefelé a völgy talpára. 2 óra 30 perczkor értünk a Tüzelő-kőhöz. A reggel elrejtett élelmi szerezket Samu előhozván, elfogyasztottuk.

3 órakor jó kedélyvel indultunk hazafelé. 3 óra 40 perczkor a Rainer-menháznál egy ott mulató újtátrafüredi kedves társaság szívélyesen fogadott és marasztalt. Ruháink, de különösen nadrágaink defektusai, melyeket plaideinkkel eléggé fedni nem valánk képesek, a tisztas társaság elhagyására intettek.

5 óra után érkezünk Tátra-Füredre.

A Közép-orum megmászását ajánlom mindazoknak, kik rövid idővel rendelkezvén, még is szeretnének a hegység szívébe — nem sok fáradsággal és veszéllyel — betekintést nyerni.

Azért mondom, hogy: kik rövid idővel rendelkeznek és nem sok fáradsággal s veszéllyel, mert az egész kirándulást 8—10 óra alatt kényelmesen meg lehet tenni.

A veszélyes helyek pedig az út ismerőjének kalauzolása mellett igen könnyen kikerülhetnek.

1878. július 28-án ismét meglátogattam a Közép-ormot. Célom kettős volt:

Először, hogy megmutassam az utat Spitzkopf Márton derék vezetőnek, hogy ha valakinek kedve volna a csúcsara felmászni, akkor egy oly ügyes és előzékeny vezető, mint Márton is vezethesse; másodsor, hogy lássam, vajjon volt-e valaki látogatásunk óta fenn.

E végből reggel 6 órakor indultam Tátra-Füredről. Lassan haladva, 7 óra 30 perczkor érkezünk a kistarpataki Tüzelő-kőhöz; 30 percznyi időzés után, mely idő alatt megregeliztünk, folytattuk utunkat; 8 óra 30 perczkor érkezünk a hegy lábához; innét az általam 1876-ban használt úton haladtunk — de rendkívül lassan — felfelé.

Nem sokkal a csúcs alatt, inkább nyugatra kitérve, a Nagytarpataki-völgy fölé értünk; e helyen egy muskovitban rendkívül gazdag gneissdarabot találtam.

10 óra 50 perczkor a csúcson állottunk. Semmi változást sem vettem észre, úgy állott kőkúpunk, mint ezt 1876-ban készítettük volt, benne találtam az üveget tartalmával együtt. Az idő rendkívül szép volt. Hőmérőm 24° R. mutatott. Megebédeltünk; víz helyett sós-kát rágtunk, melyet Márton még a hegy lábánál szedett össze. Márton figyelmeztetett, hogy a Nagyszalóki-csúcsra utasok másznak fel. Sok vizsgáldásra megtaláltam őket; szabad szemmel nézve apró fekete pontoknak látszottak, távcsőmmel meg lehetett a vezetőt az utasoktól különböztetni.

Igen érdekes látvány volt; sokáig szemléltem az öt tagból álló karavánt, a mint jó nagy távolban egymástól törtettek felfelé. Végre felérve a csúcsra, egyik a másik után dőlt le a sziklákra.

Márton ez alatt egy nagyot aludt. Miután a körülátványban is gyönyörködöttünk, 1 órakor elhagytuk a csúcsot, hol Márton a magával hozott mintegy $2-2\frac{1}{2}$ méter magas póznát a kúpba dugva hátrahagyta. Útunkat ez alkalommal nem a Kis-, hanem a Nagytarpataki-völgybe irányoztuk. Eleinte szikla-omladékon, később rovátkolt, szilárd sziklákön egy vízmosásban haladtunk lefelé.

Egyszerre egy 20—25 méternyi, meredeken leeső sziklafalhoz érkeztünk. Álláspontunktól jobbra a lejuthatás a majdnem sima sziklalapokon lehetetlennek bizonyult. Tőlünk balra egy széles greincz végződik szakadozottan. Ember-magasságú meredek sziklák állottak ki a dús fűből, itt sem lehetett lejutni. Mit volt mást tenni, felmáztunk egy jó darabra és átkeltünk azon a gerinczen, melynek végén lehetett lejutni.

Mély vágányba jutottunk, melyben egy vastagabb vízér sietett lefelé. Ezen vágány bal oldala egészen meredek, néhol áthajló sziklafalból állott. Jobb oldala lejtős, itt-ott-majdnem sima sziklalapokból volt képezve, a vízér hol hó-, hol kőtömegek közt bujkált. Fele útján lehettünk, mikor a vágány szűkülvén, hó és szikla között féloldalt haladtunk. Egy helyre értünk, hol a vízér egy boltos szikla alatt nagyobb kövek között elfolyván, mintegy 3 méternyi esést képezett; alant a víz kis tócsává gyűlt össze.

E helyen csak úgy kelhettünk át, — nem akarván még magassabra mászni, mint az előbb, sem a vízben létező mozdulékony kövekre leugrani — hogy botommal lelökdöstem a sziklából alatt létező köveket; a vízbe

térdepelve a szikla alatt elmásztunk a túl (bal) oldalra és itt a rovátkolt kőzeten leereszkedtünk. Átgázolván a kis vízesésen túl, tágasabb dús fűvel benőtt helyre jutottam.

Oly nagy mennyiségben és példányokban, mint itt sehol sem találtam a *Gentiana* puntatát.

Közeledő zivatar megkettőztette lépteinket. Gyorsan haladtunk lefelé a gyalogfenyő között elterülő nagy görgetegen.

3 óra 40 perczkor érkeztünk a Nagy-Tarpatakhoz; átkelve a patakon, gyors léptekkel haladtunk hazafelé.

4 óra 30 perczkor érkeztünk meg a Rózamenházhoz. Itt kedves társaságra akadván, csak a késő este vetett haza Tátra-Füredre.
